

ספר
דברי יחזקאל
על התורה ומועדים

מקראות ואגדות וענינים שונים. יקרים מפז ומפנינים.
יראת ה' מלאים זיו ומפיקים. מתוקים מדבש ונופת צופים:
אמרות טהורות. לבאר כל חמורות. בפנים מסבירות. עינים מאירות.
בכתב יד קדשו חרות. על הגליונות המדרש, תנד"א, משניות, ש"ס, ושו"ע,
ושאר ספרים ואיזה שו"ת הנמצאים למושמרת.

מכ"ק אבינו אדומו"ר הרב הגאון הקדוש צדיק יסוד עולם
המפורסם ככל קצוי ארץ בתורה בעבודה בקדושה ובטהרה, רשכבה"ג

מוהר"ר **יחזקאל שרגא הלבפשטאם** זללה"ה

אב"ד בכמה ק"ק ומ"כ בק"ק **שינאווא** יצ"ו זי"ע ועכ"י

נוסח שער דפו"ר ירושלים תרס"א

עם

"ליקוטי דברי יחזקאל"



מהדורה חדשה ומפוארת, מאירת עינים,
מוגהת בהגהת מדויקת ומתוקנת, נוספו אלפי מראי מקומות וציונים,
נפתחו ראשי תיבות וקיצורים, הקטעים חולקו לפיסקאות קצרות,
נוספו סימני פיסוק וניקוד, ובתוספת אלפי כותרות משנה

יו"ל בעזה"ת ע"י ממלכת התורה "עוז והדר"
שנת תשע"ט לפ"ק



פרשת בראשית

תחילת העבודה על אמת אף כשאינה בשלמות

בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ. הנה 'בראשית

ברא אלקים' סופי תיבות 'אמת', אך דאזותיות אמת לא נרמו בסופי תיבות כסדר. 'ברא אלקים את' סופי תיבות 'אמת' כסדר. לרמו שגריף האדם לעבוד על מדת אמת אף על פי שמתחילה אינו בשלימות, והיינו לא כסדר, יעזור לו ה' יתברך אחר כך שיצוא למדת אמת כסדר, שיהיה האמת אללו בשלימות. משל לבנין, אם כי צריך לעשות הבנין כסדר, היינו שגריף לבנות תחילה היסוד, ואחר כך הכתלים, ואחר כך הגג, מכל מקום מכין צרכי הבנין ממה שימצא צידו לקנות ראשון, ואחר כך יבנה הבנין כסדר:

השבת היא ראשית העבודה אחרי התשובה

טעם למה נקרא פרשת בראשית שבת בראשית. ולמה לא נקרא

כן פרשת נח או פרשת לך, שבת נח או שבת לך. אמר מורי חמי הגאון הקדוש אריה דבי עילאי אבד"ק ווישניצא זלה"ה, דהענין כך הוא. דצימים הנוראים הקדושים כל אדם היה לו אז הרהור תשובה, וקבל אז על עצמו איזה הנהגה טובה כל איש לפי ערכו ומדריגתו, לכן נקרא שבת בראשית, שמזכירין להאדם שמה שעבר עבר, ומעתה מתחיל סדר חדש, וישתדל את עצמו שיהיה מעתה טוב:

עיקר הבריאה שישלים אדם עצמו

חיבור סיום התורה לתחילתה.

לעיני כל ישראל, בראשית

ברא אלקים. דהנה מורי חמי הגאון הקדוש אריה דבי עילאי זלה"ה אמר פירוש

הפסוק 'אשר ברא אלקים לעשות' (להלן ז ג), כלומר, שהקדוש צרוך הוא ברא את האדם שימקן את עצמו, שהאדם נברא בלי שלימות, לתכלית זה שהוא בעצמו ימקן את עצמו בתכלית השלימות. מה שאין כן הבהמה תיכף כשנולדה היא בשלמותה האחרון, שלא תוסיף שלימות יותר מיום הולדה. עד כאן דבריו.

השלמות היא להיות כלי לקבל שפע

והנה ענין שלימות הזאת, העיקר הוא שיעשה כל אחד את עצמו לפי ערכו לכלי הראוי לקבלה, היינו על ידי שיקבל עליו עול מלכות שמים, שישמור את עצמו מכל און ואשמה ורשע ויקיים התורה, אז הקדוש צרוך הוא בחסדו יתברך שמו יערה רוח ממרום לכל אחד כפי הכנתו. וזהו **לעיני כל ישראל, ראשי תיבות 'כלי', בראשית ברא אלקים**, כלומר כל תכלית בריאת העולם שברא הקדוש צרוך הוא היה שהאדם יעשה את עצמו כלי ראוי לקבלה:

הערה בלשון המגיה

ויעש אלקים את חית הארץ. פירש רש"י, **ויעש**, תקנס בצביונם וצקומתן.

עד כאן לשונו. כתב המגיה וזה לשונו, 'וצביונם' פירוש לרנונם, שאם היו שואלין אותם אם רנונם להיות נברא כן היו מתרצים. ודיוקו, דהא כבר כתיב (פסוק כד) 'ויהי כן', אלא על כרחך שפירש 'ויעש' כמו 'ויעש את הרקיע' (פסוק ז). וצדשאים שנאמר 'ותולא' אחר 'ויהי כן', לומר שלא קימה הציווי, עד כאן דבריו. אין לשון המגיה כהוגן, כי אדרבא עשו רנון הצורא אף על

פי שהם לא נלטו, רק שמעו שנלטו (ס). שאמר שר העולם על זה 'ישמח ה' האילנות, והראיה שאמרו רבותינו ז"ל (חולין

צמעשיו' (תהלים קד לא) (מכ"ק):

פרשת נח

זה למינים שמקשים איך הקשת הוא אות, הלא היא בטבע. והנה תהלה לה' יתברך שהאיר עיני ומנאחתי תשובה נכונה, כי ראיתי בספר יערות דבש (ח"א דרוש א) כתב, שקודם המבול היה האדמה מווקק וזך כספיר ואבן גדולה. ומנאח ממילא שהעננים העולים מאד האדמה היו זכים והיו מלוטשים, והיה להט השמש עובר מעבר אל עבר, ולא נעשה שום גוון. ואחר המבול שעשה הצורח יתברך אות בקשת בשמים, נשתלשל הדבר עד למטה בעולם הזה שנעשה על פי הטבע. ודי למדין (עד כאן נמאח צי"ק על גליון ספר כחם פז):

עכירות העננים היא 'בענני ענן'

ואמור עוד, שהוא הפירוש והיה צענני ענן, היינו כפירוש רש"י כשתעלה במחשבה לפני להציא חושך ואבדון לעולם, היינו שעתה הענן מסיבת גשם הארץ איננו מווקק, ואם יבא עת שיהיה לריח אבדון, אז ונראתה הקשת שהוא אות הצרית שלא יבא מבול לעולם, על דרך שאמרו ז"ל (מגילה יג): קודשא צריך הוא מקדים רפואה למכה:

התיבה התרוממה ד' אמות מפני הקליפות שבארץ

חמש עשרה אמה מלמעלה גברו המים ויכוסו ההרים. לריח להצין למנה היו המים מכסה על ההרים מלמעלה חמש עשרה אמה. ונראה, כי י"א אמות היתה התיבה צריכה לשקוע במים, כמו שפירש רש"י ז"ל (פסוק יז) התיבה משוקעת היתה במים י"א אמות, כספינה טעונה המשוקעת מקנתה במים, וארבע אמות כהיא דאמרין (מגילה ג). האי מאן דמיבעית וכו' אי קאי במקום הטנופת לנשוף מדוכתיה ארבע גרמידי. ומצואר צוהר הקדוש (ח"א סא). דבמבול היה שם מלא קליפות, לכן התיבה שהיה שם נח עם בניו, היתה צריכה להיות רחוק מן הארץ ארבע אמות:

קודם המבול היו העננים זכים בלא קשת

והיה בענני ענן ונראתה הקשת בענן וגו'. בספר כחם פז (ח"א עא): מדבר צענין קושיית היונים אודות הקשת, שמלהט השמש באויר הלח יהיה הקשת צתולדתו. עד כאן דבריו. ולפלא שלא הביא מה להשיב על

פרשת לך לך

כלום ממלך סדום, כדכתיב אחר זה 'ויאמר אברם אל מלך סדום הרימותי ידי וגו' אם מחוט ועד שרוך נעל ואם אקח מכל אשר

הדקדוקים בדברי הכתוב

ויתן לו מעשר מכל. יש לדקדק ממה נתן לו אברהם מעשר, הלא לא לקח

והנה בן ביתי יורש אותי, והנה דבר ה' אליז' לא יירשך זה כי אם אשר יצא ממעיך הוא יירשך. פירש רש"י ז"ל, דמשק, בגמרא שלנו (יומא כח:) דרשו נוטריקון דולה ומשקה מתורת רבו לאחרים. ולפירוש זה נריך להצין התנלות אצרהם לפני הקדוש צרוך הוא, דכתיב אחר זה 'ויאמר אצרהם הן לי לא נתתה זרע והנה בן ביתי יורש אותי' שהציא ראייה לסתור את עצמו, לדארה מעליותא הוא, שתלמידו שחשוב כצנו כאמרס ז"ל (סנהדרין יט:) כל המלמד לבן חצירו תורה מעלה עליו הכתוב כאילו ילדו, שהוא יירש אותו. וגם מה שכתוב 'והנה דבר ה' אליז' כי אם אשר יצא ממעיך הוא יירשך', לכאורה הוה ליה למימר 'זרעך הוא יירשך'.

אליעזר אינו תלמידו אלא רק מעתיק דרכיו

ויש לפרש, על פי דמקובל צדינו דהעושה תנועות והתנהגות שראה מרבו בשעת עשיית מזה או דבר קדושה, והוא עושה בלא שכל ובלא כוונה, הרי זה דבר פחיתות וגרוע מאד. וזהו שכתוב ויאמר אצרהם וגו' מה תמן לי ואנכי הולך עירי בלא זרע, וכן משק ביתי הוא דמשק אליעזר, רצה לומר יש לי תלמיד כזה שאין מוסיף והולך להצין צדעתו לחדש מעצמו לעשות צוונה עצודת ה', רק עושה תנועות והתנהגות שראה ממני, אף על פי שאינו צמדריגה הזאת. וזה כוונת רש"י 'דולה ומשקה מתורת רבו לאחרים' רצה לומר כמו שראה מרבו עושה, כן יעשה בלא דעת וכוונה, וכן מלמדה לאחרים לעשות כן. ויאמר אצרהם, התנול את עצמו ככפליים, חדא הן לי לא נתת זרע, ועוד והנה בן ביתי יורש אותי, שאינו נקרא תלמיד שלי יורש אותי, רק בן ביתי יורש אותי.

לך' וגו'. וכן יש לדקדק, לכאן כתיב ויתן לו מעשר מכל, משמע דנתן רק מעשר, וצפרשת וינא גבי יעקב כתיב (להלן כח כג) 'כל אשר נתן לי עשר אעשרנו לך', ודרשו חז"ל (כמוצות ג.) שנתן חומש שהוא שני פעמים מעשר.

אברהם שילם מכיסו מעשר לעניים

ויש לומר הענין כך הוא, דהנה כאשר אמר לו מלך קדום תן לי הנפש והרכוש קח לך לא רצה אצרהם ליקח ממנו כלום, משום דאצרהם היה שונא מתנות. וטען מלך קדום ואמר לאצרהם, הלא אתה הנלת זאת מזוטו של ים והרי הוא שלך, וכבר זכו העניים צמעות המעשר, ונהי דאתה יכול למחול חלק שלך אבל אין אתה יכול למחול חלק העניים, וקח לך ממני על כל פנים המעשר שיהיה לך ליתן להעניים. השיב לו אצרהם כי לא יקח ממנו אפילו כדי שיעור מעות מעשר, כי כתיב 'עשר מעשר', ואמרו חז"ל (מעניית ט.) עשר בשביל שתתעשר, נמנא דהמעשר גורם להתעשר, ולא תאמר אני העשרתי את אצרהם. ושאל אותו מלך קדום מה תעשה צממון עניים, והשיב לו שיתן להם המעשר מכיסו, נמנא דלא עשה אצרהם עסק טוב עם מלך קדום, לכן נתן רק פעם אחת מעשר.

מרווח שבא בקלות יפריש חומש

אב"י יעקב היה ישן על מטו ומהלכים לקחו הכבשים מעדר לבן לעדרו, וצא לו הריוח צנקל, לכן נתן שני פעמים מעשר. הינא לנו מזה דאם צא לאדם ריוח צנקל, אפשר לנריך ליתן שני פעמים מעשר דהוא חומש:

הדקדוקים בדברי הכתוב

ויאמר אברהם וגו' מה תתן לי וגו' ובן משק ביתי הוא דמשק אליעזר, ויאמר הן לי לא נתתה זרע

יחזקאל יעבוד בבחינה חדשה

והנה דבר ה' אלי לא יירשך זה, הצטייח לו שני הצטוות, אחת שיהיה לך זרע, ועוד אשר לא ממעיך, רצה לומר שיצא לנגד צחינתך, שיהיה צחינה חדשה, כידוע ששורש נשמתו של אברהם הוא צחינת חסד, ושורש נשמתו של יצחק הוא צחינת גבורה, ועבודתו תהיה צחינה חדשה כמו שורש נשמתו, והוא יירשך:

הגר השיבה שהליכתה כדרך הבורח

וימצאה מלאך ה' וגו', ויאמר הגר שפחת שרי אי מזה באת ואנה תלכי, ותאמר מפני שרי גבירתי אנכי בורחת. שמעתי ממורי חמי הגאון הקדוש אריה דבי עילאי זלה"ה, ללכאורה קשה שהמלאך שאל אותה שני דברים, אי מזה באת, ואנה תלכי, והיא השיבה רק על אחת, מפני שרה גבירתי אנכי בורחת. ויש לומר, דמנה שאמרה מפני שרה גבירתי אנכי בורחת יש בזה תשובה גם על אנה תלכי, דדרך הצרות מחמת שהוכרח לצרות לא ידע לאיזה מקום ילך, רק שמוכרח לצרות:

ישמעאל לא מחה בכח אברהם

ואברהם בן שמונים שנה ושיש שנים בלדת הגר את ישמעאל לאברהם. פירש רש"י לשבחו של ישמעאל נכתב, להודיע שהיה בן י"ג שנה כשנימול ולא עיכב. כתב המגיה וזה לשונו, ואף על גב דבהדיא כתיב (להלן יז כה) 'וישמעאל בן שלש עשרה שנה בהמולו', דיש לומר דאצו הכריחו לזה, לכך הכפיל הקרא להודיע שבחו. עד כאן דבריו. ולי נראה דלדברא, הכתוב מרמז דמה שנימול ישמעאל בן שלש עשרה היה בכח אצו. ויש לומר דכן כוונת רש"י, דעל כן נרמז שנות ישמעאל בהמולו על ידי שנות אברהם, לרמז שמה שלא עיכב היה בכח אברהם (מכ"ק):

מפני מה נכתבה הנ"ן

ונמלתם את בשר ערלתכם וגו'. פירש רש"י ז"ל ונמלתם כמו 'נמלתם', והנ"ן זו יתירה ליסוד הנופל זו לפרקים. וקשה, כיון דהנ"ן הוא יסוד הנופל לפרקים למה ליה למיכתב 'ונמלתם', הוה ליה למימר 'נמלתם'.

שכר המילה על תיקון הברית

ויש לומר, דרש"י ז"ל מרמז בדבריו הקדושים תירוץ על קושיית האפיקורסים, ששאלו על אמרם ז"ל (גיטין טו:) על פסוק 'כי עליך הורגנו כל היום' (תהלים מד כג) זו מילה שניתנה בשמיני, והקשו דהא אין ליתן שכר בעד מצות מילה, מחמת שאז בקטנותו אין בשכלו למחות אס אין רצונו בזה שימולו אותו, דבשלמא המל את עצמו בגדלותו מרצונו הטוב כמו אברהם אבינו עליו השלום שייך שכר על זה. אצל נמצא בספרים הקדושים תירוץ על זה, דכשאלם נוטר הצרית בגדלותו, ואם פגם חס ושלום הוא עושה תשובה ומתקן תיקון הצרית המצואר שם, בזה מקיים האדם מצות מילה בעצמו מרצונו הטוב. ומצואר דאחד מתיקוני תשובה הוא להדר להיות מוהל שימול את אחרים, דבזה גם כן הוא כאילו קיים מצות מילה בעצמו ורצונו הטוב.

הרמז בדברי רש"י

ויש לרמז זאת בדברי רש"י ז"ל הנ"ל, 'ונמלתם' שהוא משמע ונמלתם על ידי אחרים, היינו שזאת שהוא מקיים מצות מילה בקטנותו שנימול על ידי אחרים, 'כמו ונמלתם', היינו אס יהיה שומר הצרית או אס חס ושלום פגם בצרית עושה תשובה ומתקן תיקון הצרית המצואר בספרים, יהיה נחשב 'כמו ונמלתם', כאילו קיים מצות מילה מרצונו. 'והנ"ן זו יתירה', היינו מה שכתוב בתורה ונמלתם בנו"ן

עצמו, לכן כתיב ונמלחם. אבל עיקר היא לקיים 'ומלחם', שפירושו שתמולו את עצמכם על ידי נטירת הצריח, וגם על ידי שתמולו את אחריכם, היינו שישתדל בתיקוני תשובה ולהדר להיות מוהל למוול אחריכם:

יתירה, היא 'ליסוד הנופל צו לפרקים', היינו משום דלאו כל אדם זוכה להיות נוטר הצריח שנקרא 'יסוד', או לעשות תיקון הצריח, ונופל צו לפעמים מדת היסוד, לזה האיש יהיה נחשב כאילו קיים המצוה על ידי אחריים ולא על ידי

פרשת וירא

מהו דרך המקראות בכך

ויאמר אדני אם נא וגו'. פירש רש"י לגדול שזהו אמר וכו', דבר אחר קודם הוא, והיה אומר להקדוש צרוך הוא להמתין לו עד שירוך ויכניס את האורחים, ואף על פי שכתוב אחר 'וירך לקראתם', האמירה קודם לכן היתה, ודרך המקראות לדבר כן, כמו שפירשתי אלל 'לא ידון רוחי בצאדם' (לעיל ו ג), שנכתב אחר 'ויולד נח' (שם ה ז), ואי אפשר לומר כן אלל אם כן קודם גזירת ק"כ שנה, עד כאן לשונו. והנה הגם שאין מוקדם ומאוחר צתורה (פסחים ו:), מכל מקום טעמא צעי לזה שכתב רש"י 'ודרך המקראות לדבר כן', וכי דרך הוא זאת.

מנין ידע אברהם להקדים המלאכים

ויש לומר כן, דהנה צלא זה קשה, מאין ידע אברהם, שיאמר להקדוש צרוך הוא שימתין עד שיכניס את האורחים. אף על פי דגדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני השכינה, כמו שאמרנו רבותינו ז"ל (שבת קסו). 'וירא וירך לקראתם' מכאן דגדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני השכינה, אבל אברהם מנין היה ידע זאת.

אברהם ידע המצוות מאבריו

ויש לומר על פי מה שפירש המדרש רבה (מח ט), 'וירא' 'וירא' שני פעמים, ראה

בשכינה ראה צמלאכים, מיד 'וירך לקראתם'. היינו שהאצרים של אברהם אצינו עליו השלום היו קדושים, והיו נמשכים מאליהם אל המצוה, מזה ידע מה שהוא מצוה. וכיון שראה אברהם אצינו עליו השלום כי אף על פי שהשכינה אללו מכל מקום אצים הרגלים לרוך לקראת האורחים, ידע מזה שגדולה הכנסת אורחים מהקבלת פני השכינה. וזהו 'מיד וירך לקראתם', כיון שראה שרגליו רצים לקראת האורחים הצין מעצמו כי הכנסת אורחים גדולה, לכן אמר להקדוש צרוך הוא שימתין עד שיכניס האורחים.

כשהרגיש הריצה ידע להקדימם

וירא זה אחי שפיר גם כן מה שכתוב האמירה אחר 'וירך לקראתם', שהקדים את המאוחר צכוונה, כדי להודיע שמוזה ידע אברהם שגדולה הכנסת אורחים וכו', כיון שראה שרגליו אצים לרוך לקראתם. לכן 'ויאמר אדני וגו' אל נא תעבור מעל עבדך, יוקח נא מעט מיס' וגו'.

הכנסתם תלויה ברציה כמו המבול שתלוי בתולדות נח

וזדוה שכתב רש"י 'ודרך המקראות לדבר כן כמו שפירשתי אלל לא ידון רוחי בצאדם שנכתב אחר ויולד נח'. רצה לומר מחמת